Резюме

Предметом дослідження є феномен етноодягу, його культурно-історичне коріння і сучасне функціонування.

Ключові слова: етнос, етнокультура, етноодяг, етномода, стиль.

Summary

Androschuk N. **Ukrainian ethnic renaissance: social and creative role of ethno-fashion in XXI century**

The research deals with the problem of phenomenon of ethno-clothing and its cultural historical roots and current operation.

Key words: ethno-fashion, ethnic culture, ethno-clothing, style, ethnicity.

Аннотация

Андрощук Н.Г. **Украинский этнический ренессанс: общественно-креативная роль этномоды в XXI ст.**

Предметом исследования есть феномен этноодежды, ее культурно-исторические корни и современное функционирование.

Ключевые слова: этнос, этнокультура, этноодежда, этномода, стиль.

Надійшла до редакції 11.11.2014 р.

УДК 787(477):821.161.2

О.Ю. Бобечко

МІСЦЕ І РОЛЬ МИСТЕЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ В РОЗВИТКУ БАНДУРНОГО МИСТЕЦТВА В УКРАЇНІ

У сузір'ї непересічних українок, вагома роль і місце яких в історії української держави підтверджена численними історичними джерелами, чільне місце посідає легендарна українська поетеса Леся Українка (1871-1913 рр.). Митець світового масштабу, чиє безсмертне ім'я назавжди вписане в українську та світову літературу, є гордістю та незламним символом нашого народу, поруч із геніями Т. Шевченка та І. Франка. В особі Лесі Українки вражає не тільки феномен людської стійкості, а й розмаїття її таланту – поезія, проза, драматургія, публіцистика, літературознавство, етнографія, дитячі твори.

Різностороння творча діяльність Лесі Українки неодноразово ставала предметом дослідження. Особливу нішу посідають розвідки, присвячені зв'язкам творчості поетеси з музичним мистецтвом та музикою зокрема. Серед них праці Є. Кротевича, Л. Мелеха, Г. Кисельова, Л. Яросевич і ін. Однак знакові взаємини Лесі Українки з яскравими представниками кобзарського мистецтва та її внесок у розвиток кобзарства загалом, досліджувалися лише фрагментарно. Узагальнюючих праць, які б висвітлювали глибоке творче зацікавлення поетеси у зазначеному напрямі недостатньо. *Завданням* даної статті є заповнення цієї науково-інформативної прогалини з *метою* вивчення та аналізу місця і ролі мистецької діяльності Лесі Українки в розвитку бандурного мистецтва в Україні.

Виклад основного матеріалу. «Жінка в літературі» – непересічний феномен. Це явище має свої прояви як на світовому, так і на національному рівні. Підтвердженням цьому є видатні постаті української літератури кінця XIX – поч. XX ст. – Марко Вовчок, Леся Українка, О. Кобилянська, а також наші сучасниці – Л. Костенко, М. Матіос, О. Забужко, І. Роздобудько, Д Дітковська та ін. Відзначимо, що період від середини XIX ст. характеризується пожвавленням активності наших співвітчизниць у жіночих питаннях і вже на зламі XIX-XX ст. з'являються постаті славних українок Н. Кобринської, Є. Ярошинської, які стояли біля витоків організованого українського жіночого руху, до яких згодом долучилися Х. Алчевська, К. Грушевська, К. Гриневичева, О. Кобилянська, С. Окуневська, О. Пчілка, Леся Українка, С. Русова, О. Теліга. Вирішуючи не лише жіночі питання, вони мали вплив на розвиток багатьох суспільних сфер, а особливо культурно-громадської. Леся Українка була в числі тих представниць літературної інтелігенції, які прагнули до раціонального вирішення жіночих питань та приєднувалися до українського феміністичного руху.

Великою мірою емансипаційний напрям українських жінок пов'язаний, в першу чергу, з потребою духовної самореалізації, намаганням досягнути високих творчо-інтелектуальних перспектив та бажанням втілити в життя власні творчі задуми. Дещо вторинною була потреба громадського самоствердження у рівних правах із чоловіками у всіх галузях фахового й суспільного життя. Поряд із тим, для українок актуальною була проблема національного визволення «в їхніх творчих звершеннях – у всіх видах мистецтва – постійно звучить мотив репрезентації української духовної спадщини у світі як частки європейської культури» [8; 142].

Зазначені питання були близькими для Лесі Українки, вона активно долучалася до їх вирішення та актуалізації в культурній сфері. Звертаючись до жіночої психології й акцентуючи увагу на жіночих цінностях, поетеса продукувала твори, що вирізнялися наявністю нових тем, присутністю героїв нового типу. Вона внесла в українську літературу образ особистості непохитної волі, високих почуттів, гордості, людини талановитої та мужньої. Яскравим прикладом стала вільна у своїх почуттях, думках і вчинках, глибока

© Бобечко О.Ю., 2014

душею Мавка з драми-феєрії «Лісова пісня». Саме цей твір став вершиною творчої діяльності, найглибшим виявом музикальності її літературного таланту та народності поетичного мислення. Творчість Лесі Українки стала тим непересічним явищем, яке з'явилося у контексті певної традиції жіночого письма, що активно формувалося в той час [1: 13].

Однією з суттєвих рис творчості, притаманних мистецькій постаті Лесі Українки, стала музикальність. У листі до свого дядька М. Драгоманова вона писала: «Мені часом здається, що з мене вийшов би далеко кращий музика, ніж поет, та тільки біда, що натура утяла мені кепський жарт» …» (Мова йде про кістковий туберкульоз лівої руки – О. Б.) [9; 243].

Тісні зв'язки з музичним мистецтвом та велика любов до музики, стали джерелом наснаги для поетеси, сприяли глибшому розкриттю її індивідуальності. Наслідком органічного поєднання літературного і музичного хисту Лесі Українки є геніальні поетичні рядки, в яких віддзеркалилися глибина та багатство її внутрішнього світу, незламна сила духу, оптимізм і всепоглинаюче творче начало. До слів та за мотивами поезій Лесі Українки, що стали натхненням для багатьох не лише класичних (М. Лисенко, К. Стеценко, Я. Степовий та ін.), а й сучасних (Б. Фільц, Л. Дичко й ін.) композиторів, написані твори, які посіли достойне місце в концертно-виконавській діяльності музикантів. Серед них романси (солоспіви), хори, симфонії, опери і балети. Однак найбільше творів (понад сто) написано до слів поетеси для голосу в супроводі фортепіано – так звана камерно-вокальна лірика, яка дала безсмертне життя Лесиним поезіям.

Поряд із безцінним внеском Лесі Українки в літературу, інтерпретацією і втіленням її творчості в музичному мистецтві, відзначимо її внесок у розвиток та становлення української фольклористики. Ім'я поетеси можна поставити поряд із відомими українськими музикантами та фольклористами, які виявляли зацікавлення автентичною музикою ще на зламі XIX-XX ст. Серед них М. Лисенко (організатор концертів кобзаря О. Вересая, автор розвідок «Характеристика музичних особливостей українських дум і пісень у виконанні кобзаря Вересая» та «Народні музичні інструменти на Україні»), К. Квітка. Останній, до прикладу, писав: «…конче треба також культивувати живу репродукцію через співців та інструменталістів, що присвятять себе точному, так би мовити, музеальному збереженню народного репертуару, традиції народного виконання і манеру інструментальної гри» [4; 131].

Для Лесі Українки прикладом для наслідування стали музично-фольклористична діяльність основоположника української класичної музики М. Лисенка, літературний і театральний доробок М. Старицького, творчість великого українського письменника І. Франка, а також праці вченого-історика М. Драгоманова. Саме ці люди були духовними авторитетами для поетеси, саме їх погляди і прагнення були близькими їй. Любов до народної творчості стала лейтмотивом життєвого та творчого шляху Лесі Українки. Незважаючи на її велику зацікавленість творами багатьох світових композиторів (Шопена, Шуберта, Шумана), саме народні пісні мали найбільший вплив на формування її літературної особистості та спрямованість образного мислення, вони стали тим животворним джерелом з якого поетеса черпала творче натхнення. Відзначимо, що Леся Українка мала досить ґрунтовні знання в галузі народної творчості. Займаючись (орієнтовно від 1890 р.) збиранням та записом народних пісень (тексти і мелодії), вона ставила собі за мету науковий підхід до музичного фольклору, підходила наполегливо й професійно до улюбленої справи: «при записуванні пісень і мотивів я хтіла наближатись, як можна більше, до фонографічної достотності, щоб удати якнайвірніше всі найдрібніші одміни вимови і всі модуляції мотиву, бо уважаю це ідеалом усякого збирача усних народних матеріалів» [10; 29] – зазначала поетеса. «Збірка пісень, записаних з голосу Лесі Українки, стала дорогоцінним матеріалом для українських композиторів, вчителів, професіональних і самодіяльних хорових колективів» [17; 22] – зауважила дослідниця її творчості Л. Яросевич. Музичний фольклор Леся Українка вважала однією зі «справ свого життя». Дослідники її творчості зауважують, що «в роки спільного сімейного життя з К. В. Квіткою музично-етнографічні інтереси і заняття посідали все більше місце в житті Лесі Українки, головний зміст музичної біографії письменниці» [7; 35].

Саме з зацікавленістю Лесі Українки фольклором, пов'язують її бажання опанувати гру на бандурі, що було на той час доволі проблематично, адже, як зазначав М. Лисенко, що на той час перебував у пошуку викладача для своєї музичної школи: «умілих бандуристів серед міської інтелігенції не було» [7; 33]. На жаль, саме на той період припала еміграція Г. Хоткевича за кордон (від 1906 до 1912 р. бандурист проживав у Галичині, яка на той час була в складі Австро-Угорщини – О. Б), тож Леся Українка була змушена звертатися по науку до народних бандуристів. Свідченням цьому є рядки з її листа до О. Кобилянської, де вона писала про свої наміри «літом у Полтавщині почати вчитися грати на бандурі (там є такий бандурист, що згодився вчити когось), то недарма комусь час зійде, а восени приїде і заграє комусь любому щось дуже цікавого, коли буде досить розумний, щоб навчитися» [11; 162]. Нажаль, фактів, які б підтвердили чи спростували факт навчання немає. Проте, для кобзарів та бандуристів Леся Українка стала знаковою постаттю, доклавши чимало зусиль для запису та збереження мелодій українських народних дум.

У своїх намірах дослідження та збереження традиції народних співців вона продовжила ініціативу Г. Хоткевича, О. Бородая та О. Сластіона, які, вважаючи невідкладною справу дослідження та запису кобзарсько-лірницького репертуару, 1903 р. розпочали запис репертуару кобзарів на фонографічні валики. Однак, ця справа не була завершена [3; 6].

1908 р. Леся Українка разом із К. Квіткою організувала етнографічну експедицію на Полтавщину з метою запису мелодій, виконуваних кобзарями, за допомогою фонографічного апарата та валиків для запису дум. Подорож розпочалася з Миргорода. На власний фонограф О. Сластіона було здійснено запис репертуару кобзарів М. Кравченка з с. В. Сорочинці Миргородського повіту, М. Дубини з с. Решетилівка, а також самого Сластіона, який

також знав декілька творів. Великою радістю для Лесі Українки було те, що до роботи зголосився взятися Ф. Колесса: «Дуже приємно, що поїде Філарет Колесса, бо се дуже серйозний і розумний музикант-етнограф, і, певно, в нього діло вийде добре…» [12; 358] – писала в листі до матері поетеса. Відзначимо, що серед рекордованих митцем дум є твори, записані повністю, а також ті, що вдалося зберегти частково. Так, серед зафонографованих, знаходимо думи «Про піхотинця» (дев'ять валиків), «Про Марусю Богуславку» (три валики), «Про самарських братів» (три валики), фрагменти дум – «Плач невольника – І» (початок, один валик) та «Про удову і синів» (початок, один валик), пісню «Про дівку-бранку» (репертуар М. Кравченка) та інші композиції в супроводі ліри (від лірника А. Скоби), а також без акомпанементу (від кобзаря М. Дубини та дівчини Я. Пилипенко) [3; 6].

Високо цінуючи геніальні музичні творіння рідного народу, відчуваючи нагальність започаткованої справи, вона виступила анонімним «субсидіатором» цієї подорожі зауваживши, що: «вже крайня пора надолужити хоч тепер ту марну страту часу, якою прогрішилося українське громадянство в справі зберігання тих предивних, єдиних на цілий світ пам'ятників творчості нашого народу …видання кобзарських мелодій дасть нову і, може, найбільшу підвалину національній гордості…» [13; 258].

Лесю Українку цікавило не лише збирання, запис та, відповідно, збереження народних дум як історичного матеріалу, а й питання можливості художнього відтворення зібраного матеріалу. Задля цього, на думку поетеси, слід було зафіксувати не уривки творів, а думи в повному обсязі від початку до кінця (мелодія, слова та музичний супровід бандури), адже «тільки тоді зможе кожен співець відновити в живому виконанні співання дум по Ваших записах …» [14; 255]. Прикметним є той факт, що Леся Українка і К. Квітка брали безпосередню участь у згаданому процесі. Так, перебуваючи у Ялті 1908 р., подружжя зробило записи кобзаря Г. Гончаренка, які «виявилися найціннішою частиною всіх матеріалів експедиції 1908 р.» [17; 27]. Вже згодом (1913 р.) Леся Українка зробила опис особистості артиста та його мистецтва вважаючи, що «кобзар Гончаренко незвичайно інтересна людина і з етнографічного, і навіть з белетристичного погляду …» [15; 367]. Проте, слід відзначити недосконалість зазначеного способу збереження нотно-пісенного матеріалу, який використовувався на той час, а саме фонографування. Цей процес був доволі важким, з огляду на пристрій для записування: «Я се як спробувала кілька днів поморочитись із тим фонографом, то бачу, що ся машина – чиста погибель для нервів, такий вона має прикрий тембр і такі незносні її капризи!» – писала Леся Українка [15; 367]. Відповідно збереження матеріалу було справою трудомісткою. Однак, незважаючи на це, примітним є той факт, що деякі думи, завдяки саме такому способу записування, збереглися повністю до нашого часу. Наприклад, дума «Про Олексія Поповича» у виконанні кобзаря Г. Гончаренка у записі Лесі Українки (збереглися всі три валики), натомість із наявних чотирьох валиків із записом думи «Удова і три сини», два мають тріщини, що утруднює, а часом унеможливлює їх відтворення. Переважна більшість циліндрів, що на сьогоднішній день є наявними у різних архівних зібраннях України, не має механічних пошкоджень, однак деякі з них тріснуті та розбиті, чимало покриті пліснявою, окремі з них пошкоджені – подряпані або ж надщерблені [3; 25]. Втім, незважаючи на різного роду труднощі, що супроводжували згаданий процес, вагомим результатом власного починання поетеси у збереженні українського думного епосу стали два томи видання «Мелодій українських дум», підготовлених до друку Ф. Колессою, що побачили світ 1910 та 1913 рр. відповідно, як XIII та XIV томи Матеріалів до української етнології ЕК НТШ [5]. Одержавши ще за життя першу книгу, Леся Українка зауважила: «Тепер уже справді можна сказати: «Наша пісня, наша дума не вмре, не загине!» [17; 28].

У час, коли засобом не лише збереження, а й поширення інформації є Internet-простір, а сучасне життя нерозривно пов'язане з використанням комп'ютерних технологій, що докорінно змінюють комунікативні та пізнавальні можливості суспільства, зі згаданим епічним творчим доробком можна ознайомитися й у всесвітній мережі. Так у грудні 2013 р. Інститутом проблем реєстрації інформації НАН України виконано оцифрування фонографічних записів (репертуар кобзарів і лірників), які були зроблені протягом 1904-1912 р. Ця подія стала знаковою, адже дала можливість кожному охочому послухати записи зроблені Лесею Українкою, Ф. Колессою, К. Квіткою, О. Сластіоном та О. Бородаєм. Унікальна фоноколекція, що складається з 56 фонографічних валиків із записами українських дум, народних пісень, інструментальних композицій та низки інших творів, а також голосу Лесі Українки і Ф. Колесси оприлюднена для широкої громадськості без жодних обмежень авторського права [6].

Проведена видатною українкою титанічна праця на ниві фольклорної справи, зокрема збереження музичної спадщини кобзарів, стала знаковою в частині архівування для нащадків українських епічних творів, засвідчила велику і самовіддану любов поетеси до народнопісенної творчості загалом та кобзарсько-лірницької традиції зокрема. «Ім'я Лесі Українки буде назавжди зв'язане з українською народною піснею і думою, як в'яжеться воно з революційно-демократичними традиціями в українській літературі. Бо ж збереження творів української народної поезії й музики вона вважала важливою частиною в програмі своєї діяльності, своїх життєвих завдань» [17; 28]. Саме в цих визначних словах академіка Ф. Колесси відобразилася квінтесенція музично-етнографічної діяльності Лесі Українки.

Її поетична творчість відіграла провідну роль в оновленні репертуарних ресурсів бандуристів та зайняла особливе місце у їх творчо-виконавській діяльності. Зауважимо, що традиційно бандурне мистецтво, в першу чергу, асоціюється з виконавством, основою якого є безумовно репертуар, який визначає виконавський спосіб та манеру виконавця.

Зазначимо, що процес «ожіночування» бандурного мистецтва, який відбувався протягом XX ст., привів не лише до кількісної переваги (а на сьогоднішній час – домінування) жінок-виконавиць, а й до збільшення та оновлення бандурного репертуару [2; 135]. До концертних програм почали вводитись твори, не властиві для чоловіків, а саме: колискові – твори з жіночого репертуару, так звана «материнська пісня»; обрядові – в яких

згідно української обрядової традиції, виконавцями значної частини календарно-обрядових творів були переважно чоловіки (до прикладу виконання колядок), проте саме жінки були головними носіями знань у цій царині та відповідали за збереження обрядів; пісня-романс (солоспів) – здебільшого сольна лірична пісня з акомпанементом, яка постала як наслідок взаємодії народного і професійного мистецтва. Відзначимо, що біля витоків романсу знаходяться численні народні пісні про кохання та жіночу долю. До речі, саме з піснею-романсом І. Мацієвський пов'язує розвиток жіночого інструменталізму, що має зв'язок зі співом: «Жіноче виконавство переважно вокально-інструментальне…, інструменти жінки зазвичай використовують для супроводу» [16; 143]. З появою жінок-бандуристок ці твори стали основою їх вокального репертуару.

Повертаючись до постаті Лесі Українки, слід відзначити, що кожне покоління митців (композитори, аранжувальники, виконавці) знаходить в її безсмертній поезії тематичну актуальність, невичерпне джерело образів, які стають новими імпульсами для їх мистецької діяльності. Вагомий пласт української музики, який складають композиції написані до слів Лесі Українки на найвищому мистецькому рівні знайшов своє відображення у творчо-виконавській та композиторській діяльності представників бандурного мистецтва. Романси написані до слів Лесі Українки посідають особливе місце в репертуарі бандуристів, адже їм притаманний найбільш широкий діапазон ідейно-образного розмаїття та емоцій, від інтимної лірики аж до драматичного, а подекуди й героїчного пафосу. Солоспіви «Не дивися на місяць весною» (музика М. Лисенка), «Хотіла б я піснею стати» (музика К. Стеценка), «Гетьте, думи, ви хмари осінні» (музика Я. Степового), «Не співайте мені сеї пісні» (музика Д. Січинського) та інші до слів поетеси, стали окрасою бандурного репертуару. Провідні сучасні виконавиці (Л. Посікіра, О. Герасименко, Л. Дедюх, С. Мирвода та ін.), а також тріо, квартети та ансамблі бандуристів неодмінно збагачують свій виконавський доробок популярними композиціями до слів Лесі Українки. Наповнені невичерпною поетичною красою та енергією, створені та виконані на професійному рівні, ці композиції вражають силою і витонченістю музичного слова, залишаючи глибокий слід у душах та серцях слухачів.

Висновок. Отож, непересічна постать Лесі Українки, в якій поєдналися могутність духу, незламність волі та багатогранний талант, слугує яскравим прикладом для наслідування багатьма поколіннями. Геніальна спадщина поетеси, що стала скарбом не лише української, а й світової культурної скарбниці, наповнена потенціалом, який і сьогодні продовжує живити наше суспільство. Будучи патріоткою з яскраво вираженим новаторським характером, Леся Українка змогла досягнути вершин творчої майстерності, відкривши нові обрії в українській літературі. Використовуючи різноманітні засоби художнього зображення, вона майстерно піднесла образи українського фольклору до високого рівня поетичного філософського звучання, надавши йому рис особливої винятковості. Одними із пріоритетних напрямів мистецької діяльності Великої Українки стали дослідження та популяризація кобзарського мистецтва. Її подвижницька діяльність в галузі збереження унікального фольклорного пласту українського народу – кобзарських дум, відіграла велику роль в утвердженні українського народного епосу, сприяла збереженню жанру і епічної традиції. Поетична творчість Лесі Українки стала джерелом натхнення для багатьох поколінь представників бандурного мистецтва, відіграла провідну роль в оновленні репертуарних ресурсів бандуристів та посіла особливе місце в їх творчо-виконавській діяльності.

Яскравий приклад збереження національно-культурних надбань Лесею Українкою в умовах сучасності, покликаний спонукати нову генерацію українців до переосмислення ролі етнічних та національних особливостей нашого народу, до розуміння важливості дослідження, вивчення і збереження духовної спадщини України.

Список використаної літератури

1. ***Агеєва В.*** Жіночий простір: Феміністичний дискурс українського модернізму: Моногр. / В. Агеєва. – К. : Факт, 2003. – 320 с.

2. ***Бобечко О.*** Бандурне мистецтво ХХ століття в контексті процесів фемінізації: дис. … канд. мистецтв.: 17.00.03 – «Музичне мистецтво» / О. Ю. Бобечко. – Л., 2014. – 291 с.

3. ***Довгалюк І.*** До історії експедиції Філарета Колесси на Наддніпрянську Україну / І. Довгалюк // Вісник Львів. ун-ту. Серія філологічна. – Л., 2009. – Вип. 47. – С. 5–27.

4. ***Квітка К. В.*** Вибрані статті: у 2 ч. / К. В. Квітка; [упоряд. та прим. А. І. Іваницького]. – К. : Наук. думка, 1986. – Ч. 2. – 152 с.

5. ***Колесса Ф.*** Мелодії українських народних дум. Львів, 1910. Серія І. (Матеріали до української етнології ЕК НТШ. Т. XIII); 1913. Серія ІІ. (Матеріали до української етнології ЕК НТШ. Т. XIV); передрук: Колесса Ф. Мелодії українських народних дум / Колесса Ф. – К. : Наук. думка, 1969. – 595 с.

6. ***Колекція фоноваликів Філарета Колесси*** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://commons.wikimedia.org/wiki/Filaret_ Kolessa_phonograph_cylinder_collection/uk

7. ***Кисельов Г. Л.*** Сім струн серця: (Музика в житті і творчості Лесі Українки) / Г. Л. Кисельов / За ред. Т. В. Шеффер. – К. : Муз. Україна, 1968. – 86 с.

8. ***Кияновська Л.*** Життєтворчість Соломії Крушельницької в контексті української емансипації Галичини / Л. Кияновська // Соломія Крушельницька та українська духовність: зб. ст. / Ред.-упоряд.: О. Смоляк, П. Смоляк. – Т. : Астон, 2012. – С. 140–152.

9. ***Леся Українка.*** Лист до М. Драгоманова. 18 грудня 1890 р. Луцьк // Українка Леся. Твори: В 4-х т. Т. 4.: Оповідання. Статті. Листи / Упоряд. Н. Вишневська. – К. : Дніпро, 1982. – 244 с.

10. ***Леся Українка.*** Зібр. тв. у 12 томах. Т. 9. Записи народної творчості. Пісні, записані з голосу Лесі Українки. – К. : Наук. думка, 1977. – 431 с.

11. ***Леся Українка.*** Лист до О. Ю. Кобилянської. 10 травня 1906 р. Київ // Леся Українка. Зібр. тв. у 12 томах. Т. 12.: Листи (1903-1913). – К. : Наук. думка, 1979. – С. 161–163.

12. ***Леся Українка.*** Лист до О. П. Косач (матері). 10 липня 1908 р. Євпаторія // Українка Леся. Твори: В 4-х т. Т. 4.: Оповідання. Статті. Листи / Упоряд. Н. Вишневська. – К. : Дніпро, 1982. – С. 357–360.

13. ***Леся Українка.*** Лист до Правління наукового товариства ім. Т.Шевченка у Львові. 4 жовтня 1908 р., Ялта // Леся Українка. Зібр. тв. у 12 томах. Т. 12: Листи (1903-1913). – К. : Наук. думка, 1979. – С. 256–258.

14. ***Леся Українка.*** Лист до Ф. М. Колесси. 3 жовтня 1908 р., Ялта // Леся Українка. Зібр. тв.. у 12 томах. Т. 12.: Листи (1903-1913). – К.: Наук. думка, 1979. – С. 254–256.

15. ***Леся Українка.*** Лист до Ф. М. Колесси. 17 грудня 1908 р., Ялта // Українка Леся. Твори: В 4-х т. Т. 4.: Оповідання. Статті. Листи / Упоряд. Н. Вишневська. – К. : Дніпро, 1982. – С. 367-368.

16. ***Мациевский И. В.*** Народная инструментальная музыка как феномен культуры / И. В. Мациевский. – Алма-Ата : Дайк-Пресс, 2007. – 520 с.

17. ***Яросевич Л.*** Леся Українка і музика / Л. Яросевич. – К.: Муз. Україна, 1978. – 125 с.

Резюме

Стаття присвячена мистецькій постаті Лесі Українки. Вона висвітлює місце і роль її різносторонньої творчої діяльності для розвитку бандурного мистецтва в Україні.

Ключові слова: Леся Українка, поетеса, мистецтво, фольклор, кобза, бандура, жінка, дума, репертуар.

Summary

Bobechko O. **Place and role of art activity of Lesya Ukrainka in the development of bandura art in Ukraine**

The article is devoted to the artistic figure of LesyaUkrainka. The role and place of hercreative activities for the development of bandura art in Ukraine are highlights.

Key words: Lesia Ukrainka, poetess, art, folklore, kobza, bandura, woman, duma, repertoire.

Аннотация

Бобечко О.Ю. **Роль и место художественной деятельности Леси Украинки в развитии бандурного искусства Украины**

Статья посвящена творческой личности Леси Украинки. В ней рассматривается место и роль ее многовекторной созидательной деятельности в развитии бандурного искусства в Украине.

Ключевые слова: Леся Украинка, поэтесса, искусство, фольклор, кобзарь, бандура, женщина, дума, репертуар.

Надійшла до редакції 1.10.2014 р.

УДК 008:7.04(069.51)

В.М. Піщанська

САКРАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО ДОБИ КОЗАЦЬКОГО БАРОКО

Актуальність дослідження. Одним із найяскравіших серед мистецтв, створених у рамках культури українського Бароко є іконопис, й відповідно, саме барокова ікона визнається естетичним відображенням духовності та релігійності України XVII-XVIII ст. Стиль бароко в українському іконописі утверджувався в XVII ст. по всіх українських землях [12; 64], але його формування в різних регіонах України було відмінним. Історія України, конкретні історичні події різнобічно впливали на формування й розвиток культурного середовища, що неоднаково позначалося на розквіті або тимчасовому занепаді іконописного мистецтва регіонів.

Унікальним, автентичним явищем в історії української культури, створеним у рамках культури Бароко є козацький іконопис, розквіт якого припадає на кінець XVII – початок XVIII ст. Козацькі іконописці «були ініціаторами багатьох ідей, тем, нових сюжетів для ікон, а ще більше – цікавих, вигадливих засобів їх втілення» [12; 68], найголовнішою особливістю їх творчості є свобода у здійсненні власних задумів. Самобутні пам'ятки козацького іконопису збагачують різноманітну палітру вітчизняного релігійного живопису й українського барокового мистецтва. Слід зазначити, що сакральне мистецтво українського козацтва – малодосліджена тема сучасної культурологічної науки. Між тим козацький іконопис мав свої характерологічні особливості, без дослідження яких картина розвитку українського сакрального мистецтва залишатиметься неповною.

Мета статті: показати глибинний синкретизм естетики і релігії козацького іконопису барокової доби, означити стилістичні та іконографічні особливості запорозького іконописного мистецтва як сакрального явища в історії української культури на прикладі класичного зразка придніпровської ікони «Богоматері Скорботної»; простежити історію запорозької Богородиці – «Богоматері Скорботної» від XVII ст. й до сьогодення; наголосити на взаємозв'язку між розвитком барокового іконопису та історією козацтва.

© Піщанська В.М., 2014